

СТАНОВИЩЕ

на проф. д-р Христо Василев Кожухаров, д.м.

Катедра „Психиатрия и медицинска психология, МУ – Варна, член на научно жури, съгласно № заповед РД38-77/23.01. 2020 г. На Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ .

Относно: дисертационния труд за придобиване на образователната и научна степен

„доктор“ по научна специалност „Медицинска психология“, Клинична психология

Тема: „Локус на контрол, копинг механизми и качество на живот при пациенти с карцином на пикочния мехур“

Докторант: Анита Милушева

Научен ръководител:

Проф. д.пс.н. Ваня Матанова

Научен консултант:

Проф. д-р Красимир Нейков

Становището върху материалите, представени в настоящата процедура, се основава на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото приложение, на изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“ .

Актуалност на темата

Темата на дисертацията е посветена на особено значима проблематика – качеството на живот при пациенти с карцином на пикочния мехур. карциномът на пикочния мехур е на 4-то място по честота при мъжете, след ракът на бял дроб, простата, и дебело черво и на 10-то място по честота при жените, след млечна жлеза, тяло на матка, дебело черво, шийка на матка, бял дроб, яйчник, ректум и анус,

стомах и панкреас. Заема около 5 – 10 % от общия брой на онкологичните заболявания. По-често се среща сред мъжете и във възрастта между 60 – 65 години, макар да се наблюдава снижаване на възрастта през последните години. По данни на Националния раков регистър, през последните 3 години случаите с карцином на пикочния мехур прогресивно се покачват и се увеличават броят на новите случаи заболели от карцином на пикочния мехур. Епидемиологични данни сочат неотложността на разработки в тази посока. Заедно се това, заболяването е с прогресиращ характер, смущаващо нормалните функции на организма, с отрицателно въздействие върху физическото, психичното, социалното и икономическото благосъстояние на пациентите. Успехът и ефектът на лечението, както при всички заболявания, са в пряка зависимост от придържането към диагностичния и лечебен план и мотивацията на индивида. Те от своя страна са свързани с функционалните възможности на пациента за адаптация към заобикалящата го среда и новата за него ситуация. Докторантката си поставя въпроса дали има връзка между качеството на живот на пациентите с карцином на пикочния мехур и личностните предизпозиции – локус на контрол и копинг- механизми и изследва има ли нарушение в стратегиите за справяне. Заключениета от работата тя залага в амбициозната цел да допринесе за повишаването на качество на живот при пациентите, въпреки болестта.

Обща характеристика на дисертационния труд

Представеният за оценяване дисертационният труд е разработен върху 201 машинописни страници. Структуриран е във въведение, четири глави, заключение, приноси, списък на използваната литература и приложения. Резултатите са представени в 4 таблици, 6 фигури и 41 графики. Докторантката е проучила 311 литературни източника, от които 117 на кирилица и 188 на латиница, както и 6 уебстраници. Над 60% от използваните литературни данни са от последните 10 години.

Представеният **автореферат** е правилно структуриран и балансиран, като повтаря в синтезиран вид основните части на дисертацията. В този смисъл той отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение.

Литературният обзор е добре организиран и систематизиран, онагледен с 6 фигури и 1 таблица. Литературният преглед показва добра информираност в комбинация с анализ на натрупаните данни, като се повдигат неразрешени въпроси и спорни теми и се показва актуалността на засегнатите проблеми и необходимостта от провеждане на нови изследвания за подобряване алгоритъма на провеждане на лечебния процес. Прегледът на литературата включва съвременни източници, свързани с темата на настоящата работа. **Глава първа**, в която са представени теоретичните концепции за същността на локус на контрол, копинг-механизми, качество на живот, психосоматика и психоонкология е ясно структурирана и

показва задълбоченост, представяйки хронологично развитието във възгледите за изследваните в дисертационния труд конструкти. Прави впечатление изложението в **глава втора**- теоретичен анализ и характеристики на локализацията на онкологичното заболяване. Въпреки немедицинското си образование, дисертантката представя прегледно и систематизирано малигненото заболяване, навлизайки в същността, симптоматиката, стадирането, диагностиката и актуалните методи на лечение. **Глава трета** на дисертационната работа онагледява организацията на емпиричното изследване. Разработена в шест раздела. Целта, предмета и обекта на проучването са формулирани ясно и точно. Представени са характеристиките на изследваните лица, както и аргументите за подбор. Хипотезите и задачите са добре определени, конкретни и съответстват на поставената цел. Аргументирана е методиката и организацията на емпиричното изследване, както и процедурата по изпълнението на изследователския процес. Методологичният апарат е подходящ за постигането на поставените цели и задачи, като са използвани са международно признати и валидизирани инструменти. Не са описани статистическите методи, използвани в настоящия труд. **Глава четвърта** е свързана с анализ на резултатите на емпиричното изследване, представена е в 7 раздела и съставлява приблизително 1/5 част от цялата работа. Собствените резултати са изложени подробно и коректно, с разбираемо онагледяване и тълкуване. Обсъждането на резултатите съдържа детайлна съпоставка с данните от световната литература и у нас, интерпретира коректно и съдържа собствени находки, като откроява съществуващите проблемни области. Умело е структурирано поетапното провеждане на анализите като са следвани стъпките, определени от зададените задачи и хипотези на изследването.

Изводи и приноси

Представеният дисертационен труд е оригинално произведение, което се основава на резултати от собствени проучвания. Основните изводи са изчерпателно формулирани и логично изводими от получените резултати. Докторантката определя 4 теоретични и 3 приложни приноса на своя труд. Приемам направените изводи, като считам, че най-съществени приноси са:

1. Доказа се, че качеството на живот е свързано и се влияе от копинг-механизмите, което дава насока за разработване на програми за рехабилитация на дезадаптивните копинг-механизми при пациентите;
2. Данните ще са в помощ при изготвяне на програми свързани с рехабилитация и терапия на стреса и дистреса, след поставяне на онкологичната диагноза и по пътя на активното лечение с болестта.

Докторантката смело излага насоки в психотерапевтичната работа при лечението на пациентите с карцином на пикочния мехур и разработването на програми за подобряване качеството на живот без да обсъжда ограничения или пропуски в работата си, което не обезценява дисертационния труд.

За по-голяма публичност на получените резултати препоръчвам данните от изследването да бъдат представени и пред националната онкологична общност.

Заклучение: Считам, че представеният дисертационен труд на тема „Локус на контрол, копинг механизми и качество на живот при пациенти с карцином на пикочния мехур“ отговаря на изискванията на Закона за РАСРБ и му давам обща положителна оценка. Предлагам на уважаемото научно жури образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Медицинска психология“ да бъде присъдена на Анита Милушева.

23.02.2029г.

гр. Варна

Изготвил становището:

проф. д-р Христо Кожухаров, дм: